

Kommittédirektiv

Genomförande av högskoleprovet

Beslut vid regeringssammanträde den 8 september 2020

Sammanfattning

En särskild utredare, som ska fungera som nationell samordnare, ska bistå Universitets- och högskolerådet (UHR) vid genomförande av högskoleprovet hösten 2020 och våren 2021 och föreslå en framtida ansvarsfördelning när det gäller högskoleprovet.

Samordnaren ska bl.a.

- arbeta för att högskoleprovet ska genomföras så snart som möjligt under hösten 2020 så att resultatet kan beaktas vid antagning till högskolan våren 2021,
- arbeta för att högskoleprovet våren 2021 ska kunna genomföras utan begränsningar så att alla som vill skriva provet får möjlighet till det på ett smittskyddssäkert sätt, och
- lämna förslag på en permanent organisation som innebär att det är en myndighet som har det samlade ansvaret för provets genomförande.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 juli 2021.

Högskoleprovet har ställts in på grund av utbrottet av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19

Det är angeläget att det finns flera vägar in i högskolan och högskoleprovet ger en andra chans att konkurrera i urval, särskilt i tider då arbetslösheten ökar i spåren av covid-19-pandemin och fler söker till högskolan. Pandemin

har, som närmare utvecklas nedan, inneburit utmaningar att arrangera högskoleprovet och UHR har fattat beslut om att ställa in högskoleprovet våren och hösten 2020.

Närmare om högskoleprovets funktion och organisation

Högskoleprovet fyller en viktig samhällsfunktion som urvalsinstrument vid tillträde till högskoleutbildning. Om inte alla behöriga sökande till en högskoleutbildning kan tas emot ska urval göras bland de sökande (4 kap. 3 § högskolelagen [1992:1434]). Huvudregeln är att minst en tredjedel av platserna ska fördelas på grundval av betyg, minst en tredjedel på grundval av resultat från högskoleprovet och högst en tredjedel på grundval av urvalsgrunder som en högskola själv inom vissa ramar får bestämma (7 kap. 13 § högskoleförordningen [1993:100]). UHR ansvarar för att provet tas fram och beslutar om resultat på provet. Provet genomförs av de högskolor som ska använda det som urvalsinstrument. Provet kan även genomföras av UHR (7 kap. 20 § högskoleförordningen). Närmare bestämmelser om högskoleprovet finns i föreskrifter som meddelas av UHR.

Högskoleprovet genomförs normalt en gång under hösten och en gång under våren. De senaste två åren har 49 000–70 000 personer anmält sig till respektive provtillfälle. Högskoleprovet genomförs under samma dag och tidpunkt i hela Sverige och på flera platser utomlands, detta för att bl.a. minska risken för fusk. Provet äger rum en lördag på våren och en söndag på hösten. Vanligen ges provet på 120 provorter i över 2 000 provlokaler och med över 3 000 anställda. Förutom provledare, provvakter och assistenter tjänstgör städpersonal, vaktmästare med flera under provdagen. UHR anordnar provet i utlandet på orterna Mariehamn, London, Bryssel, Madrid och Nairobi samt vid Stiftelsen högskolan i Jönköping (enskild utbildningsanordnare).

UHR har, efter samråd med provanordnarna och i enlighet med 15 § UHR:s föreskrifter om högskoleprovet (UHRFS 2015:3), tidigare beslutat att högskoleprovet hösten 2020 skulle genomföras söndagen den 18 oktober. Beslutet om datum för högskoleprovet tas i regel flera år i förväg. Anmälningstiden för högskoleprovet hösten 2020 skulle vara mellan den 10 augusti och den 27 augusti. Anmälningstiden fastställs av provanordnarna efter samråd med UHR. Tiden efter att anmälan har stängts använder provanordnarna till att slutligt boka det antal provlokaler som behövs, anställa provledare och provassistenter samt hantera ansökningar om att få göra det anpassade hög-

skoleprovet för dyslektiker och synskadade och gravt synskadade med flera. UHR ansvarar för att trycka och distribuera provet inför provdagen. Efter provdagen ansvarar provanordnarna för att svarshäften skickas till Umeå universitet för rättning och normering.

UHR får meddela föreskrifter om högskoleprovet (7 kap. 22 § högskoleförordningen). I UHRFS 2015:3 föreskrivs vad som gäller för provanordnaren och provdeltagaren. Föreskrifterna ligger till grund för provanordnarens genomförande av provet och för UHR:s bedömning om provet kan godkännas eller inte.

Att genomföra högskoleprovet under normala förhållanden ställer höga krav på det praktiska arrangemanget. Alla ska genomföra provet på ett likvärdigt sätt och det ska inte gå att fuska på provet. Det har under senare år framkommit att ett antal grupperingar mot ersättning erbjuder provdeltagare hjälp med att få ett visst resultat på provet med digitala hjälpmedel. Regeringen tillsatte 2018 Utredningen om fusk vid högskoleprovet (U 2018:07) som lämnat förslag för att förhindra fusk vid högskoleprovet. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Högskoleprovet har påverkats av covid-19-pandemin

UHR har under 2020 haft i uppdrag att redovisa ett underlag om möjligheten att genomföra provet. Rapporten från UHR visar att 100 000 personer prognosticerades skriva provet hösten 2020. Att genomföra höstens högskoleprov bedömdes innebära en ökad risk för smittspridning av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19. UHR:s slutsats var därför att högskoleprovet inte bör genomföras hösten 2020. De 21 provanordnarna såg också stora utmaningar med att genomföra provet. Det gällde framför allt svårigheten att få tag på tillräckligt många fungerande lokaler och att rekrytera och utbilda den provpersonal som krävs.

Den 7 augusti 2020 beslutade UHR att ställa in det högskoleprov som skulle genomföras den 18 oktober 2020. Detta mot bakgrund av risken för ökad smittspridning av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19. Eftersom högskoleprovet av samma anledning inte genomfördes under våren 2020 skulle därmed inget högskoleprov genomföras under 2020.

Regeringen gav i augusti 2020 UHR i uppdrag att ta fram fler prov för att möjliggöra fler provtillfällen de kommande åren (U2020/04313/UH). Vidare

har giltighetstiden för resultat på högskoleprovet förlängts från fem till åtta år genom en ändring i högskoleförordningen som träder i kraft den 10 september 2020. Regeringen har också beslutat en ändring i samma förordning som innebär att UHR, om det behövs av smittskyddsskäl, för ett visst provtillfälle kan besluta att endast den som inte har ett giltigt resultat på högskoleprovet har rätt att delta i provet. Denna ändring trädde i kraft den 31 augusti 2020.

Uppdraget att ansvara för genomförandet av högskoleprovet hösten 2020 och våren 2021

Vid de universitet och högskolor som under normala förhållanden ansvarar för att genomföra högskoleprovet finns en välfungerande organisation för dess genomförande. De berörda lärosätena har t.ex. kännedom om vilka lokaler som normalt finns att tillgå på de 120 orter där provet genomförs och har rutiner för rekrytering och utbildning av provvakter. Lokala erbjudanden om att ställa lokaler och personal till förfogande för att genomföra provet har framförts av bl.a. kommunala företrädare och näringslivet efter att höstens prov ställdes in. De ansvariga universiteten och högskolorna har bedömt att det inte är möjligt att genomföra provet hösten 2020 på ett smittskyddsäkert sätt, bl.a. eftersom det skulle kräva betydligt fler lokaler och provvakter.

Universitet och högskolor har en stor och krävande uppgift i att bedriva sin kärnverksamhet trots de utmaningar som covid-19-pandemin innebär. De behöver tillfälligt avlastas från ansvaret att genomföra högskoleprovet för att kunna koncentrera sig på sin kärnverksamhet. Genom en ändring i högskoleförordningen, som träder i kraft 11 september 2020, flyttas ansvaret för genomförandet av högskoleprovet tillfälligt från lärosätena till UHR. Ändringen innebär att UHR ska ansvara för att ett högskoleprov genomförs under hösten 2020. Det är en omfattande uppgift att förbereda och genomföra provet och nu behöver det göras på kortare tid än normalt på grund av rådande situation. En särskild utredare som ska fungera som samordnare ska därför tillsättas. Samordnaren ska, tillsammans med lärosätena, bistå UHR i arbetet med genomförandet av högskoleprovet hösten 2020 och våren 2021.

I arbetet med att bistå UHR ingår bland annat att skapa förutsättningar för att kunna utbilda fler provvakter, boka fler lokaler och hitta flexibla, innovativa och lokala lösningar i syfte att genomföra högskoleprovet hösten 2020 och våren 2021 på ett smittskyddsäkert sätt. Utgångspunkten är att resultatet

från provet hösten 2020 ska kunna beaktas vid antagning till högskolan våren 2021. Samordnaren ska ta sin utgångspunkt i den organisation som finns vid respektive lärosäte men också ta tillvara de lokala erbjudanden som framförts om att ställa lokaler och personal till förfogande för att genomföra provet.

Av den beslutade ändringen i högskoleförordningen följer att det ankommer på UHR att säkerställa att provet kan genomföras på ett smittskyddssäkert sätt. Samordnaren ska bistå UHR i bedömningen av vilka åtgärder som behöver vidtas med anledning av smittrisken. Myndigheterna kan vid behov samråda med regionala smittskyddsläkare och Folkhälsomyndigheten.

Samordnaren ska därför

- bistå UHR vid genomförandet av högskoleprovet hösten 2020 och våren 2021,
- arbeta för att provet ska genomföras så snart som möjligt så att resultatet kan beaktas vid antagning till högskolan våren 2021, och
- arbeta för att högskoleprovet våren 2021 ska kunna genomföras utan begränsningar så att alla som vill skriva provet får möjlighet till det på ett smittskyddssäkert sätt.

Uppdraget att föreslå en långsiktig ansvarsfördelning när det gäller högskoleprovet

Under normala förhållanden fungerar ansvarsfördelningen när det gäller högskoleprovet väl. UHR tar fram provet och beslutar om resultat samt meddelar föreskrifter om provet medan universitet och högskolor genomför provet på de flesta provorter. Ett antal frågor i fråga om genomförandet, t.ex. samordning av anmälan för provet, tidpunkter och på vilka orter provet ska genomföras regleras inte i högskoleförordningen eller UHR:s föreskrifter, utan bestäms genom överenskommelser mellan UHR och berörda lärosäten. I samband med covid-19-pandemin har det dock visat sig att det delade ansvaret för genomförandet mellan totalt 22 myndigheter, dvs. 21 lärosäten och UHR, har inneburit en otydlighet och ett hinder för effektiv myndighetsstyrning. Det är t.ex. oklart vilket beslut om genomförande som skulle fattas om ett antal lärosäten bedömer att provet inte kan genomföras på ett smittskyddsäkert sätt medan andra bedömer att det kan genomföras. För att organisationen för genomförandet av högskoleprovet ska fungera väl även under extraordinära påfrestningar som covid-19-pandemin bör ansvars-

fördelningen analyseras och ändras så att en myndighet har det samlade ansvaret för provets genomförande. I det arbetet ska värdet av att lärosätena fortsätter att vara delaktiga i genomförandet särskilt beaktas.

Samordnaren ska därför

- lämna förslag på en permanent organisation som innebär att det är en myndighet som har det samlade ansvaret för högskoleprovets genomförande.

Konsekvensbeskrivningar

Samordnaren ska särskilt redogöra för konsekvenserna för berörda aktörer, inklusive ekonomiska konsekvenser.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Samordnaren ska samråda med UHR och ha sin placering på myndigheten. Samordnaren ska även samråda med universitet och högskolor som tidigare anordnat högskoleprovet samt ha kontakt med andra aktörer som kan bidra till genomförandet av uppdraget, till exempel Folkhälsomyndigheten, regionalt smittskyddsansvariga, länsstyrelser, kommuner och det civila samhället.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 juli 2021. Samordnaren ska fortlöpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om uppdraget, speciellt när det gäller genomförande av provet hösten 2020.

(Utbildningsdepartementet)